

Trudno nie zauważyć, że omawiana książka umożliwia czytelnikowi pierwsze i syntetyczne spojrzenie na tematykę zaufania interpersonalnego wśród dzieci i młodzieży. Wiedza dotycząca zaufania w tych dwóch okresach rozwojowych jest niepełna, a w książce znajdujemy najbardziej istotne uwagi na temat kształtowania się umiejętności, która opiera się nie tylko na wiarygodności, poufności i uczciwości, lecz także wymaga koherencji między aspektami poznawczymi, afektywnymi i dotyczącymi zachowania w stosunku do grup i jednostek, osób obcych i bliskich. Rzeczywiście trudno o znalezienie równie kompletnego i integralnego modelu zaufania, który mógłby być zastosowany zarówno wśród dzieci, jak i młodzieży czy dorosłych. Warto również podkreślić, że potraktowanie tego tematu w aspekcie rozwojowym przez uznanych w kręgach psychologicznych autorów pozwala zwrócić uwagę na istotny fakt, że zaufanie formuje się od wczesnych lat życia. Jeśli stworzymy odpowiednie warunki do jego wzrostu, to dokonamy osobistego i społecznego wkładu w „bankowe konto emocji” (używając metafory Stephena R. Coveya), dzięki któremu łatwiej zaczniemy wierzyć, że ludzie z natury są raczej dobrzy i godni zaufania – a to niewątpliwie poprawi wskaźnik naszego zaufania interpersonalnego.

Małgorzata Szcześniak

Pontificia Facoltà di Scienze dell'Educazione, Rzym

Gloria Rondón

Colegio Rudolf Steiner, Medellín

**SPRAWOZDANIE
Z I OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
PT. „DIAGNOZA PSYCHOLOGICZNA
JAKO PRZEDMIOT BADANIA I NAUCZANIA”
POZNAŃ, 11 CZERWCA 2011 ROKU**

I Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Diagnoza psychologiczna jako przedmiot badania i nauczania” odbyła się 11 czerwca 2011 roku w Poznaniu. Organizatorem konferencji był Zakład Psychologii Ogólnej i Psychodiagnostyki Instytutu Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Diagnoza psychologiczna stanowi jeden z głównych obszarów psychologii. Jej niepodważalne znaczenie w pracy psychologa sprawia, że jest wyzwaniem nie tylko dla praktyków-diagnostów, lecz także dla dydaktyków uczących procesu diagnozowania, jak

również zainteresowanych tym tematem badaczy. Spojrzenie na zjawisko diagnozy z wielu różnych perspektyw było główną ideą przyświecającą organizatorom i uczestnikom konferencji.

Poruszana tematyka obejmowała między innymi takie obszary, jak (1) szeroko rozumiane problemy kształcenia na poziomie uniwersyteckim (w tym: budowa programów studiów w zakresie nauczania diagnozy, metody dydaktyczne, pożądane rezultaty ukończenia kursów diagnozy w zakresie wiedzy i umiejętności diagnozowania, ewaluacja procesu kształcenia, kształcenie akademickie w kontekście praktyki po studiach); (2) kompetencje diagnostyczne, możliwości i ograniczenia pracy psychologów praktyków (tj. narzędzia diagnostyczne, warunki społeczno-materialne, specyficzne grupy klientów); (3) metody badawcze wykorzystywane w badaniach naukowych nad procesem diagnostycznym i osobami diagnozującymi.

Konferencja stała się platformą do wymiany wiedzy i doświadczeń na temat nauczania, badania i prowadzenia procesu diagnostycznego. Jej rezultatem były również wnioski odnoszące się do omawianego zagadnienia. Żywa dyskusja, jaka wywiązała się w toku obrad, zainspirowała uczestników do stawiania kolejnych pytań i wspólnego poszukiwania odpowiedzi. Zastanawiano się między innymi nad takimi problemami, jak rola wykładowcy we współczesnych czasach, kiedy treść wykładów udostępniana jest drogą cyfrową, a przekazywana studentom wiedza ma charakter ogólnodostępny, czy nad sposobami prowadzenia zajęć umożliwiającymi studentom zdobycie wiedzy i kompetencji diagnostycznych w sytuacji ograniczeń formalnych, np. niewystarczającej ilości czasu przeznaczanego na zajęcia; rozbieżności pomiędzy obserwowalnymi efektami kształcenia a wymaganiami na rynku pracy, np. w pracy klinicznej; kształtu współczesnego procesu diagnozowania i jego efektów oraz innych ograniczeń.

Konferencję otworzył dyrektor Instytutu Psychologii UAM, prof. dr hab. Jerzy Brzeziński, który podkreślił znaczenie podejmowanej w czasie konferencji tematyki i podziękował organizatorom oraz zaproszonym gościom za trud włożony w jej realizację. Wszystkie wystąpienia, które pojawiły się podczas konferencji, można podzielić na trzy kategorie: diagnoza jako przedmiot dydaktyki, badań oraz praktyka.

Pierwszy wykład, pt. „Problemy kształcenia na poziomie uniwersyteckim”, wygłosiła prof. dr hab. Anna Brzezińska, ukazała ona liczne dylematy związane ze współczesnymi sposobami nauczania (dotyczące nie tylko diagnozy), wynikające z transformacji, jaka nastąpiła w wielu obszarach życia (społecznego, kulturowego, technicznego) od czasów, gdy dzisiejsi nauczyciele sami byli uczniami. Zwróciła też uwagę na ogromne zmiany, jakie zaszły w sposobie funkcjonowania studentów (ale również uczniów), takie jak: ich wysoka sprawność w zdobywaniu bardziej dostępnej dziś wiedzy; liczne kompetencje, przewyższające zasoby nauczyciela czy wykładowcy, oraz związaną z tym konieczność dostosowania metod nauczania do wymagań i możliwości uczniów. Prof. Brzezińska omówiła także trzy główne ideologie edukacji: ideologia transferu kulturowego, ideologia romantycznego indywidualizmu oraz ideologia progresywizmu kulturowego pod względem ich możliwości i zagrożeń w procesie dydaktycznym we współczesnym świecie.

Kolejne trzy wystąpienia dotyczyły nauczania przedmiotu Diagnoza – podstawowe kompetencje na kierunku psychologia w Instytucie Psychologii UAM. Referentami byli

członkowie zespołu, przygotowujący i prowadzący zajęcia z tego przedmiotu. Prof. Władysław Jacek Paluchowski przedstawił krótką historię oraz główne założenia aktualnie realizowanego programu, ukazując mocniejsze i słabsze strony wypracowanych do tej pory rozwiązań. Następnie dr Anna Słysz omówiła cele oraz środki dydaktyczne wykorzystywane podczas ćwiczeń i konwersatoriów bloku Diagnoza psychologiczna. Mgr Piotr Haładziński w swojej analizie skoncentrował się na efektach kształcenia ocenianych na podstawie wyników testu wiadomości, który jest przeprowadzany wśród studentów jako zwieńczenie kursu Diagnoza psychologiczna. W swoim wystąpieniu podkreślił, jak ważna jest świadomość występowania błędów o charakterze systematycznym i losowym, których identyfikacja może pozwolić na ich późniejszą kontrolę i bardziej adekwatną ocenę wiedzy studentów.

W kręgu problematyki dydaktyki diagnozy psychologicznej utrzymane były również wystąpienia dr Moniki Tarnowskiej, dr Mai Filipiak oraz dra Bartosza Zalewskiego – zespołu prowadzącego zajęcia dydaktyczne w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Autorzy poruszyli w swoich wykładach wiele interesujących zagadnień, takich jak kompetencje potrzebne psychologom do profesjonalnego przeprowadzenia procesu diagnostycznego oraz ich wpływ na przebieg diagnozy i dobór odpowiedniej interwencji. Przedstawili również analizę porównawczą dwóch specyficznych metod dydaktycznych z udziałem osób badanych, wykorzystywanych w praktycznym nauczaniu diagnozy: metodę pracy z wybranymi przez siebie uczestnikami badań, którzy opowiadają o swoich problemach, oraz z tak zwanymi „standardowymi klientami”. Metoda „standardowego klienta”, polegająca na zatrudnianiu aktorów w roli osób badanych, którzy odgrywają niezmiennie tę samą rolę „chorego”, jest powszechnie wykorzystywana za granicą do szkolenia m.in. studentów psychiatrii, ale w Polsce jest mało znana. Szczególną uwagę badacze ci zwrócili na trudności związane z pracą obiema metodami, m.in. na koszty emocjonalne ponoszone zarówno przez osoby badane, jak i badające, czyli studentów, a także odnieśli się do działań, jakie powinni podjąć, oraz warunków, jakie należy stworzyć, aby dydaktycy nauczający diagnozy mogli zredukować negatywne aspekty związane z sytuacją prowadzenia samodzielnego badania oraz wykonywać efektywną pracę.

Mgr Dominika Ustjan podjęła refleksję na temat efektywności nauczania diagnozy, której miarą może być między innymi przebieg oraz wynik diagnozy prowadzonej przez absolwenta psychologii w ramach pracy zawodowej. Autorka wystąpienia zwróciła uwagę m.in. na luki w wiedzy teoretycznej i umiejętnościach diagnostycznych absolwentów (kończących różne uczelnie), które utrudniają im późniejszą rzetelną pracę.

Losy absolwentów psychologii były również przedmiotem referatu dr Barbary Mróz, która omówiła różne możliwości podyplomowego kształcenia umiejętności zawodowych po studiach psychologicznych. Wskazane zostały również nowatorskie metody kształcenia, tj. za pośrednictwem internetu.

Bardziej szczegółowo o jednym z takich kursów mówiły dr hab. Aneta Borkowska i dr Beata Daniluk, które zaprezentowały ogólne ramy, metody i przebieg procesu kształcenia na podyplomowych studiach kwalifikacyjnych funkcjonujących pod nazwą „Diagnoza i terapia neuropsychologiczna”, prowadzonych w Instytucie Psychologii UMCS. Autorki referatu poruszyły również problematykę trudności związanych z ograniczoną

liczbą metod służących do diagnozy neuropsychologicznej na polskim rynku i kwestie stosowania narzędzi anglojęzycznych.

Poza problemami dydaktyki diagnozy psychologicznej pojawiły się również referaty, w których uwagę słuchaczy skierowano w stronę praktycznych aspektów diagnozy psychologicznej. Prof. Ewa Trzebińska wskazała na konieczność poszerzenia obszaru diagnozy psychologicznej (która tradycyjnie dążyła do identyfikacji procesów patologicznych) o ocenę zasobów oraz poziomu dobrostanu. Zdaniem prof. Trzebińskiej uwzględnienie pozytywnych aspektów funkcjonowania osoby badanej pomaga w rozpoznaniu problemów i możliwości pacjenta oraz zaplanowaniu odpowiedniej interwencji. Z kolei dr Agnieszka Pasztak odniosła się do specyfiki procesu diagnostycznego w pracy z dziećmi do trzeciego roku życia. Omówiła liczne trudności i ograniczenia, jakie wynikają m.in. z badania małych klientów, współpracy z ich rodzicami, małej ilości narzędzi diagnostycznych. Poruszona została również kwestia kompetencji diagnosty, potrzebnych w pracy z tak specyficznym klientem, jakim jest niemowlę lub małe dziecko.

W wystąpieniu prof. dr hab. Grażyny Krasowicz-Kupis oraz dr Katarzyny Wiejak analizie podlegał inny aspekt diagnozy psychologicznej, a mianowicie problem trafności i rzetelności kwestionariuszy osobowości. Przedstawione zostały wyniki własnych badań empirycznych, dotyczących rozumienia pojęć, zwrotów i związków frazeologicznych, zaczerpniętych z trzech kwestionariuszy osobowości: EPQ-R S. B. Eysencka, NEO-FFI i NEO-PI-R P. T. Costy i R. R. McCrae oraz Kwestionariusza Osobowościowego R. B. Cattella. Z uzyskanych rezultatów wynika, że wiele terminów używanych w kwestionariuszach jest błędnie rozumianych lub niejasnych dla studentów szkół wyższych, natomiast większość związków frazeologicznych była dobrze rozumiana przez te osoby. Te kontrowersyjne wyniki stały się przyczynkiem rozważań na temat konsekwencji wykorzystywania tych narzędzi w diagnozie psychologicznej, biorąc pod uwagę fakt, że stosowane są one do badania osób o różnym (często niższym) poziomie wykształcenia.

Problemy poruszane podczas konferencji stały się inspiracją do żywej dyskusji, w wyniku której pojawiły się kolejne pytania, nowe pomysły i refleksje na temat diagnozy psychologicznej.

Maja Stańko-Kaczmarek

Instytut Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu